

วว./TISTR

ดร.อนุชา
เล็กสกุลดิกล

ความตระหนักและการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ และชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญของการท่องเที่ยวสีเขียว

การประชุมประจำปี ๒๕๕๕ ของ สศช.

อนาคตของประเทศไทยบนเส้นทางสีเขียว

๖ กันยายน ๒๕๕๕

ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จ.นนทบุรี

ดร.อนุชา เล็กสกุลดิกล

รองผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

รองประธานมูลนิธิสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน



สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน
www.cbt-t.org



วว./TISTR

ดร.อนุชา

เล็กสกุลดิolk

การมีส่วนร่วม

● การมีส่วนร่วม

- Participation (community, people)
- Involvement (of people, community)
- Power sharing (by stakeholder)
- Cooperation (internal , external)
- Collaboration
- Empowerment (from government)

● การมีส่วนร่วม

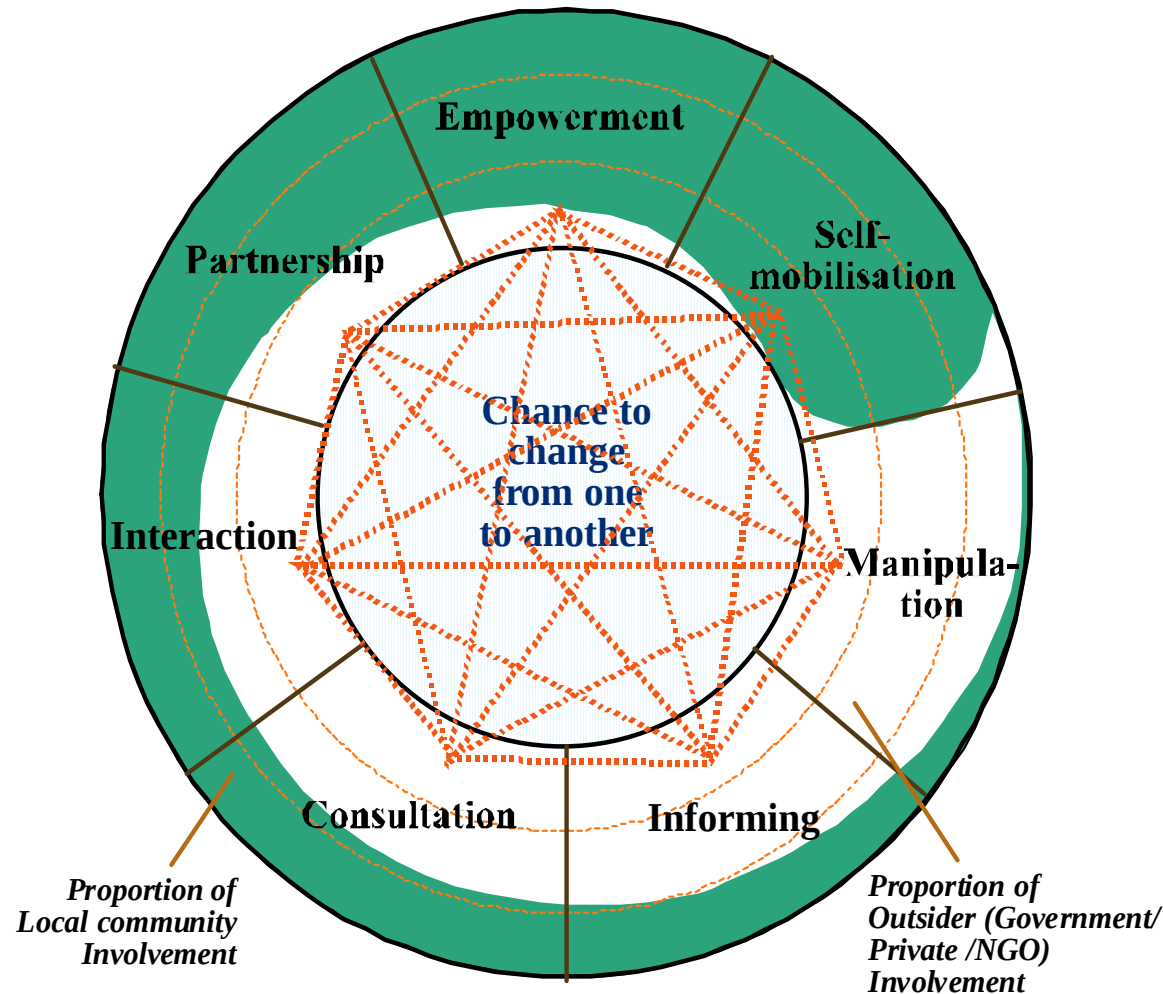
- รับรองความสำเร็จของการพัฒนา/ อนุรักษ์/ รักษา สวล.
- ให้โอกาสและพลังอำนาจชุมชนในการกำหนดอนาคตตนเอง
- เครื่องมือของการพัฒนาสีเขียว (เดิม การพัฒนาที่ยั่งยืน)
- เพิ่มโอกาสการกระจายรายได้สู่ชุมชน
- วางแผน การตัดสินใจ กำกับดูแล ควบคุม จัดการ รับผล



วว./TISTR

ดร.อนุชา
เล็กสกุลติก

ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว कैसे อย่างไร



Community participation is the heart and core of CBET and one component of sustainable tourism development. However, community participation often faces constraints in tourism development particularly at the operational level.



วว./TISTR

ดร.อนุชา
เล็กสกุลติก

ชุมชน

- ชุมชน
 - กำหนดตามขอบเขตของพื้นที่อยู่อาศัย (หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ)
 - การรวมกันของกลุ่มคนที่มีเป้าหมายร่วมกัน/เดียวกัน
 - ประชาชน/กลุ่มคนในกรณีหนึ่ง
 - กลุ่มคนที่เป็นชาวบ้าน (ไม่ใช่รัฐ ไม่ใช่ผู้ประกอบการ)
 - ผู้ด้อยโอกาส (ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง)
 - องค์กรของชุมชน (ที่เป็นทางการไม่เป็นทางการ)
- มีความสับสน/ทับซ้อน ระหว่าง องค์กรชุมชนกับคนในชุมชนที่เรียกกันว่าชุมชน
- ชุมชนในฐานะพื้นที่เป้าหมายการท่องเที่ยว (Destination)

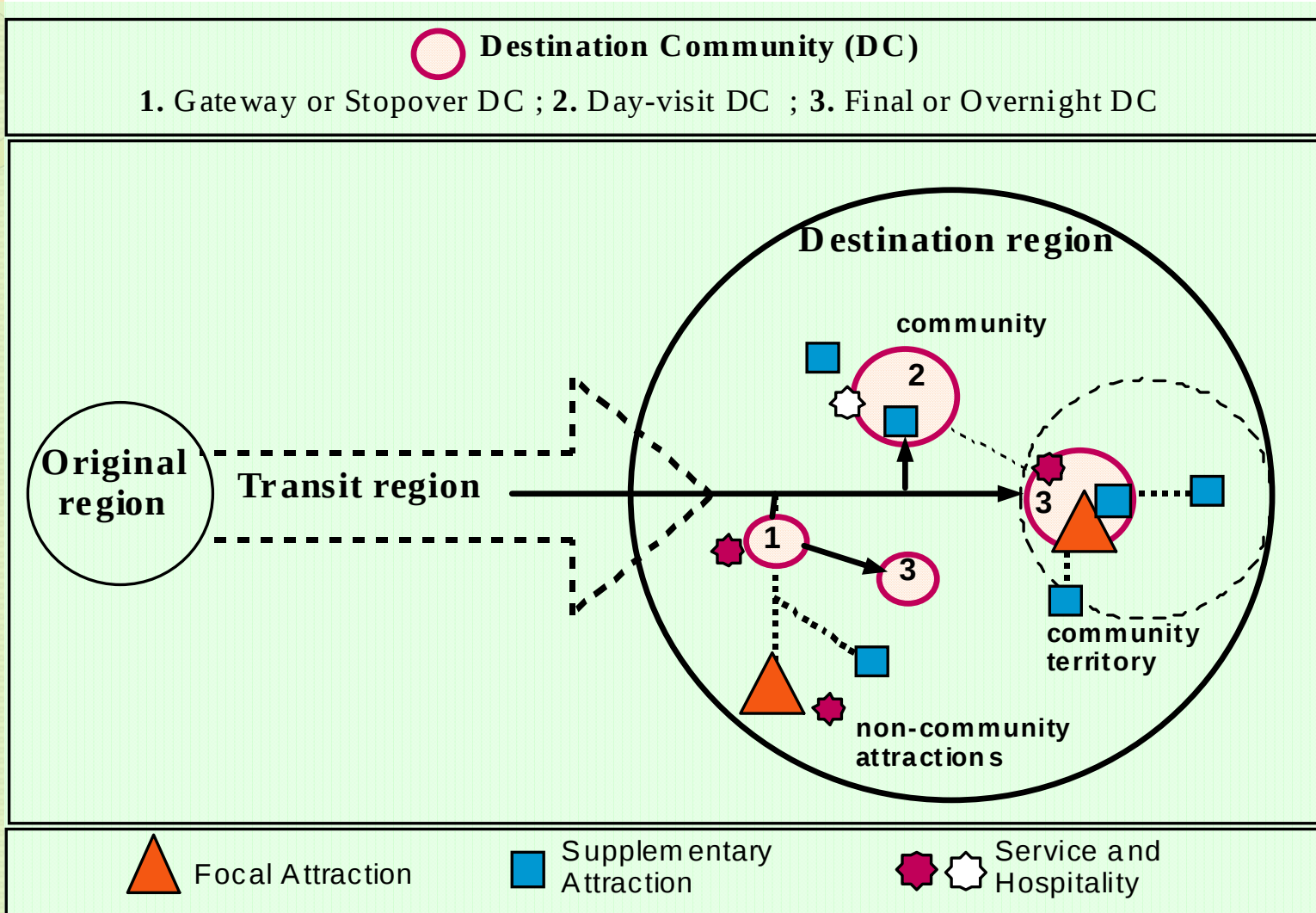


วว./TISTR

ดร.อนุชา

เล็กสกุลดิถลัก

Tourism Destination





วว./TISTR

ดร.อนุชา
เล็กสกุลติก

พัฒนาการการการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

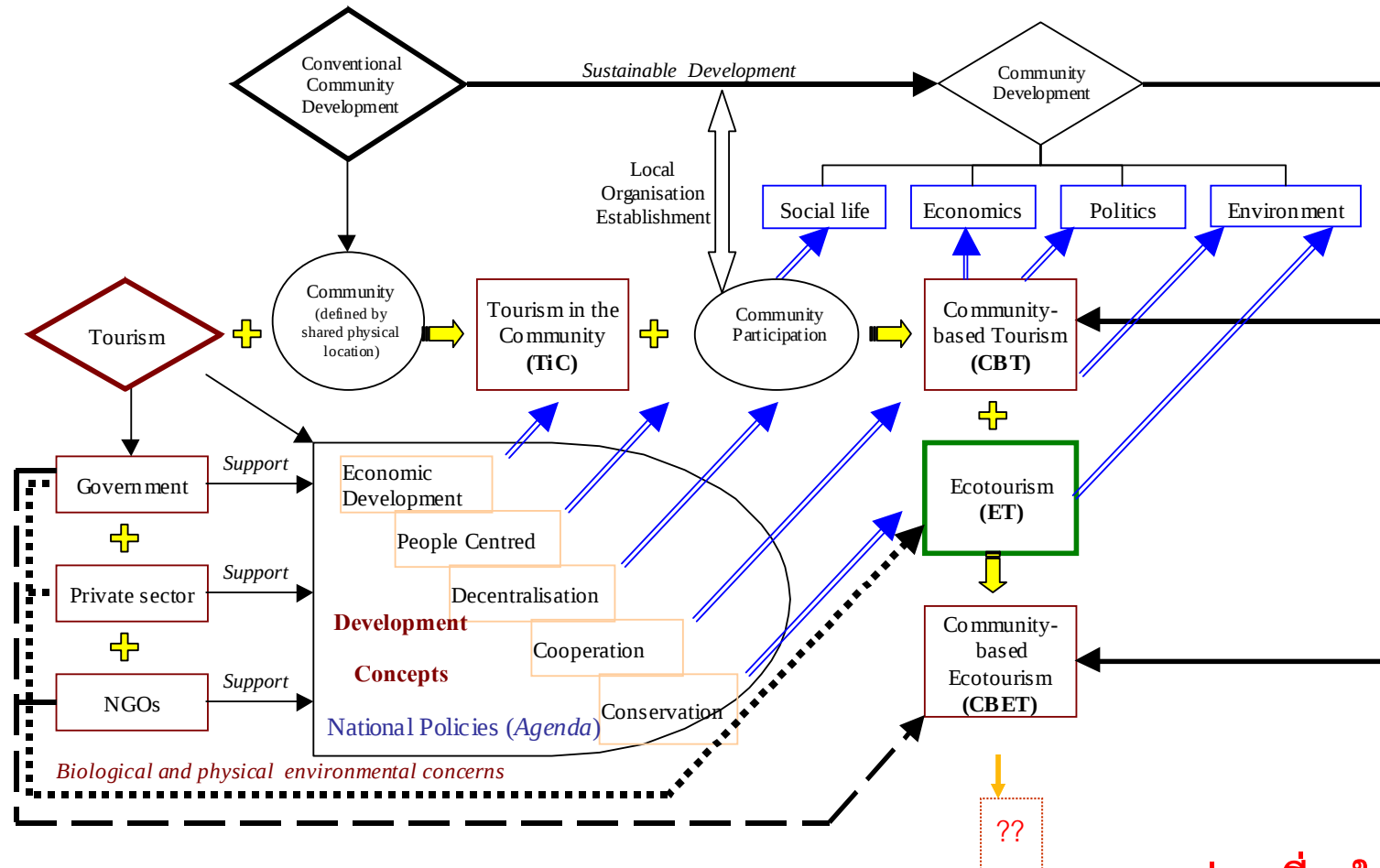
- การท่องเที่ยวโดยรัฐ นายทุน ประชาชนไม่เกี่ยว
- การท่องเที่ยวเพื่อสร้างงาน สร้างโอกาส มีรายได้ (ขายที่ดิน)สร้างความเจริญให้ชุมชน (ตัวกิจกรรมท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐาน)
- การท่องเที่ยวที่คนในชุมชนมาทำเอง (บ้าง)
- ชุมชนรวมกลุ่มเพื่อ ต่อรอง และพิทักษ์อัตตลักษณ์ /สิ่งแวดล้อม ของชุมชน
- การเข้ามาขององค์กรทางความคิด หรือทางการพัฒนา หรือ anti state
- **เกิดการจัดการโดยชุมชน หรือการประกอบการโดยองค์กรชุมชน**
- เกิดความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- รัฐกระจายอำนาจ โอกาส ความรับผิดชอบสู่ชุมชน
- องค์กรชุมชนที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการ ร่วมมือ ต่อสู้ หรือ บูรณาการเข้าหากัน
- การจัดสรรผลประโยชน์ในชุมชน
- การแตกตัวของสมาชิกเป็นผู้ประกอบการในชุมชน



วว./TISTR

ดร.อนุชา
เล็กสกุลติก

พัฒนาการของ การเกิด การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน



? การท่องเที่ยวในชุมชน ?



วว./TISTR

ดร.อนุชา
เล็กสกุลติก

ชุมชนมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวด้านใด

- ร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร
- ร่วมในการให้บริการ
- ร่วมในการบริหารจัดการ
- ร่วมในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว
- ร่วมใช้และได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ร่วมฟื้นฟูทรัพยากรที่เสียหาย
- ร่วมในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งทางตรงและทางอ้อม
- จัดการการท่องเที่ยวทั้งระบบ



วว./TISTR

ดร.อนุชา
เล็กสกุลติก

การพัฒนาการท่องเที่ยว โดยชุมชนมีส่วนร่วม

เพื่อเป็นเครื่องมือ:

- ในการอนุรักษ์
- เสริมสร้างความมั่นใจให้ท้องถิ่น
- ช่วยจัดโอกาสในการสร้างความร่วมมือ
- พัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ
- เพิ่มรายได้ ให้ทั้งชุมชนท้องถิ่น และรายได้ประชาชาติ
- สร้างโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

ความท้าทาย:

- ความมั่นคงในการใช้และรักษาทรัพยากร
- กลไกเชิงสถาบันและสิ่งแวดล้อมในการสนับสนุน CBET
- การพัฒนากระบวนการและเครือข่ายการมีส่วนร่วมใน CBET
- แนวคิดเชิงธุรกิจในการจัดการ CBET
- การพัฒนาบุคคลหรือแรงงานในการจัดการและบริการ
- การกำหนดมาตรฐาน (Certification)



ว. TISTR

ดร.อนุชา
เล็กสกุลติก

Green

- การท่องเที่ยวธรรมชาติ
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ความเป็นสิ่งเดิมแท้ (Authentic)
- การมีสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี
- 3R, 4R, 5R*
- ลดภาวะโลกร้อน. (Global warming) ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Carbon Footprint)

* *Reduce, Reuse, Recycle, Repair, and Reject*

- ความสมดุล
- ความพอดี (พอเพียง)
- เป็น *Dynamic identity* พลวัตของอัตลักษณ์
- เชี่ยวอ่อน เชี่ยว เขียวแก่



<http://manonthelam.com/putting-the-grrr-back-in-green-garbage-recycling-asean-atf-asia/>



สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน
www.cbt-t.org



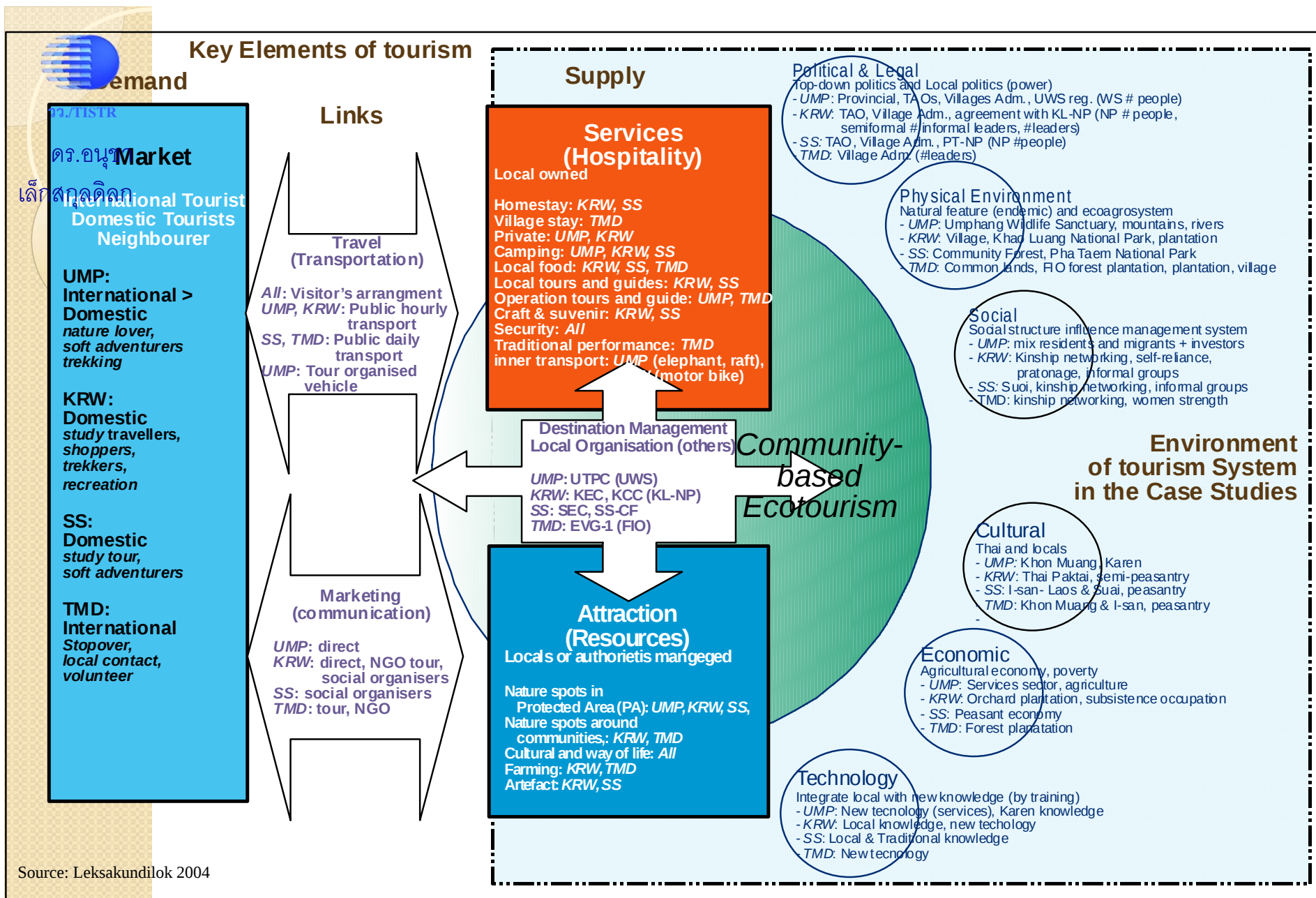
วว./TISTR

ดร.อนุชา
เล็กสกุลติก

เครือข่ายการจัดการการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียว



- มีเจ้าภาพ
- สร้างการมีส่วนร่วม
- มีเครือข่ายความร่วมมือ
- แบ่งปันผลประโยชน์
- มีการสนับสนุนที่เพียงพอ



Source: Leksakundilok 2004

Notes: UMP = Umphang, KRW = Khiriwong, SS = Sasom, TMD = Tha Madua, All = all cases, UTPC = Umphang Tourism Promotion and Conservation Club, UWS = Umphang Wildlife Sanctuary, KEC = Khiriwong Ecotourism Club, KCC = Khiriwong Cooperative Centre, KL-NP = Khao Luang National Park, SEC = Sasom Ecotourism Club, SS-CF = Sasom Community Forest, PT-NP = Pha Taem National Park, EVG-1 = Ecotourism Village Group - 1 (Tha Madua), FIO = Forestry Industry Organization



สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน
www.cbt-l.org



วว./TISTR

ดร.อนุชา
เล็กสกุลติก

ตัวอย่างชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชน

- **แม่กำปอง** ฝ่ายบริหารจัดการโครงการท่องเที่ยว โดยชุมชนบ้านแม่กำปอง ที่อยู่ 78/1 หมู่ 3 ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่ 50130
- **เกาะยาวน้อย** ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา
- **ลีเล็ด** 109 หมู่ที่ 5 ตำบลลีเล็ด อำเภอขุนพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84130





วว./TISTR

ดร.อนุชา
เล็กสกุลติก

- **ชัยไพรทอง** หมู่ 13 ต.วังน้ำเขียว อ.วังน้ำเขียว จ. นครราชสีมา
- **บ้านคิรวง** ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคิรวง ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช
- **บ้านชะชอม** กิจกรรมกินข้าวเช้าเือน ต. นาโพธิ์กลาง อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี





วว./TISTR

ดร.อนุชา
เล็กสกุลติก

ปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

- ไม่มีทรัพยากรเชิงนิเวศเป็นของตนเอง จึงใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเป็นตัวดึงดูดใจ ซึ่งมีทรัพยากรที่ เหมือน ช้ำ หรือน่าดึงดูดใจ ทำให้แข่งขันในตลาดยาก
- ขาดกระบวนการ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ ทู่น ในการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว
- ผู้สนับสนุนขาดความชัดเจนในวัตถุประสงค์ หรือไม่สอดคล้องกับความต้องการอย่างแท้จริง
- ขาดความร่วมมืออย่างทั่วถึงเป็นรูปธรรม
- มีแนวคิด สาระ และประเด็นในการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับหลักการการพัฒนาชุมชนอย่างหลากหลาย
- มีบุคคล กลุ่มบุคคล ที่มีความเห็นต่าง ต้องการดำเนินการที่แตกต่าง
- ขาดการบูรณาการอย่างเป็นระบบ
- ??



วว./TISTR

ดร.อนุชา
เล็กสกุลติก

ทิศทางและกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ ชุมชน

- ระดับพื้นที่
 - ส่งเสริมกระบวนการ วิธีการและเครื่องมือการมีส่วนร่วมในชุมชน
 - สนับสนุนการจัดตั้งองค์กรชุมชนในฐานะตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ และ
บูรณาการเป็นองค์กรหลักของชุมชน
 - สร้างความร่วมมือหรือบูรณาการองค์กรที่เป็นทางการกับองค์กรไม่เป็น
ทางการ เพื่อให้การพัฒนา มีความสมดุลและเพิ่มประสิทธิภาพการ
จัดการ
 - สร้าง/ขยายองค์ความรู้ของชุมชน ให้ ตระหนักรู้ มีความรู้ (ครบด้าน)
ปฏิบัติได้ ท้นต่อสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลง สามารถขยาย/
ยกระดับสู่ภายนอก



วว./TISTR

ดร.อนุชา
เล็กสกุลติก

ทิศทางและกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ ชุมชน

- ระดับชาติ
 - มีนโยบายการให้โอกาสชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมที่ชัดเจน
 - การสนับสนุนชุมชนมีส่วนร่วม บนพื้นฐานหลักการประชาธิปไตยที่ถูกต้อง
 - การสร้างเงื่อนไข หรือเครื่องมือในการพัฒนาการมีส่วนร่วม
 - สร้างความสมดุลในการบริหารจัดการทุกระดับ
- ระดับเครือข่าย
 - สร้างระบบตัวแทนที่เหมาะสม
 - สร้างกลไกการเชื่อมเครือข่ายทั้งแนวนอนแนวตั้งที่มีประสิทธิภาพ



วว./TISTR

ดร.อนุชา

เล็กสกุลติก

วิสัยทัศน์ & ภารกิจ มูลนิธิสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน



สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน
www.cbt-i.org

วิสัยทัศน์

- ส่งเสริมและประสานความร่วมมือกับภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตั้งแต่ระดับรากหญ้าจนถึงระดับสากล

ภารกิจ

- สนับสนุนให้การวิจัยและการพัฒนา CBT เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน
- ให้บริการการฝึกอบรมความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- สนับสนุนเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้สามารถประสานความร่วมมือกับภาคธุรกิจและผลักดันนโยบายการท่องเที่ยวให้รับใช้ชุมชน
- สร้างความร่วมมือให้ภาคีที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทยและภูมิภาค



สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน
www.cbt-i.org



วว./TISTR

ดร.อนุชา เล็กสกุลดิลก



สถาบันการทองเทียวโดยชุมชน
www.cbt-i.org

นิเวศวิทยา เรียนรู้รักษา ประชาร่วมมือ